

al Pånt dla Biånnnda

nómmmer 186

Róssc e Libartè

In cunfén con al mî apartamänt ai stà ed cà un ragazèl ed nuvantazénc ân che mé ai ò batzè “Nôn Iusfén”. L é nèd a Bulåggna in Båurg däl Câs (adès *via Marconi*) e dimónndi spass 1 é incazè con ste mânnd sänza educaziän e ch’al s é dscurdè al rispèt par chi èter.

Pr esänpi, stamatéina, **Iusfén** al bravèva cåntr a chi vilân salvâdg che, invêzi ed métter al róssc dänder ai sù casunétt, i bôccen incôsa par d fôra. Pò, magaradio, i én pròpi lâur quî ch’i s lamänten parché – dîsni lâur – Bulåggna l’è malnatta. Acsé **Iusfén** – bulgnais stièt – l à tirè fôra un pruvérbi ch’an cgnusêva brîsa: **Al róssc e i bidón fan da vâdder i spurcación**. Lé atais ai éra un ragazèl ch’l à dmandè “*Cosa significa Róssc?*” A l avän bèle détt däl zintunèra ed vòlt, mo l é giôssta che i žûven i dmänden e che i vîc’ i arspånnnden anc s’as tåcca d arpeter.

Al nòster **Róssc** (*immondizia, pattume, spazzatura, rifiuti*) l é nèd dal latén **Ruscus** ch’l éra al nòmm dal **Punztôp** (*Pungitopo*), una pianta che i antîg rumàn i adrûvèven par fèr al granè da spazèr al strè. In itagliàn ed Bulåggna l é pò dvintè anc cal *Rusco* che a adrûvân tòtt. Da cla ví, a voi arcurdèr al détt **Mo vâ bän a róssc!** che par nuèter l’è ónna däl tanti manîr ed mandèr un sugèt a... fèr quel èter.

Sänper par d fôra dai casunétt, spass as pôl vâdder anc di móbil, tamarâz, batrî da mâchina, gazarén scasè, e delézzzi ed sta pôsta. E pinsèr che al srêv asè telefonèr e al dé dâpp i vgnarénn a cavèr ví incôsa. Al nôn **Iusfén** l à batzè anc sta bèla abitûdin: **Pulizî ed Castelmêrd**. Ón ed sti dé a i dmandarò la strè pr andèr a vâdder ste pajaiś dal nòmm pôc senpâtic.

S’avéss da dmandèr a quèlca Autorité un regâl, a dmandarêv la Libartè da tòtt sti meleduchè ch’i fan dvintè pió brôtta la pió bèla zitè dal mânnd.

A propòsit ed Libartè, **Iusfén** l éra in piâza Granda ai ventiòn d avréll dal méll e novzäntquarantazénc, quand ai arivé i suldè aleè e i partigiàn ch’i avé

ven liberè Bulåggna dai tudéssc e dai faséssta. A i ò dmandè s’al s arcôrda quèlca frèš só la libartè e ló l à principiè con Garibèldi ch’al déss *Libertà non fallisce ai volenti* che ló al l’â fâta dvintè **La Libartè la vén sâul s’t la zaïrc**. A dèri un pôc ed spénta, Iusfén an s afirma pió e acsé l à anc tirè fôra quassta: **Dèr la libartè con la fôrza 1 é cumpâgna cavèrla**. Un’ètra ch’la m é piasó dmónndi l’è stè **Dà da magnèr al lâuv tòtt i dé, mo ló al guèrda sänper ala furèsta**. Bèla, vaira?

Acsé ai ò dezîs che, pr arcurdèr la Liberaziän ed Bulåggna, ai ventiòn d avréll a dîs âur andarò in piâza par sénter la våus dal canpanân dal Pudstè ch’l arcôrda cal dé là.

Ai arêv dimónndi chèr se la mî zitè la fôss liberè anc da chi salvâdg ch’i la fan dvintè sänper pió malnatta, s’la fôss liberè dala guèra, dai galantòmen schërs, dai baléssta, dai meleduchè, dai egoéssta e... Mo éla pròpi lébbra Bulåggna? Ah, l é vaira: Bulåggna la fâ pèrt ed ste mânnd che qué. Siché dâンca...

Gigén

I žardinîr dla Cmôrnia

Ai é una stòria ch’la m stà a côr. Mî pèder l è stè par tant ân un žardinîr dla Cmôrnia ed Bulåggna. L éra nèd a Ciisanôva e la famajja l’èra a mežadri a *Villa Impero*, só par *Berengario da Carpi*, e la tèra ch’i lavurèven l’arivèva fén a Zedalónga. Dal ‘56 i vgnénn ví da cuntadén e mî pèder, dâpp avair fât socuànt èter mstîr, al taché a fèr al žardinîr par la Cmôrnia. L éra quall che al dé d incù as pôl definîr “prechèri”, parché la sô pòra l’èra ch’i al mitéssen a cà sänza fêrel dvintè stâbil (*oggi si potrebbe dire inquadrato in ruolo, anche se in soprano numero*). Fèr al žardinîr ai piasèva e da cuntadén l avèva bèle fât tòtt chi lavurîr là: vanghèr e lavurèr la tèra, sghèr col fèr, pudèr i âlber, tòtt lavurîr da fadîga mo par ló lavurèr par la Cmôrnia l éra dimónndi impurtânt. In chi an lé l éra sénnidic Dâzza e da quand ai éra finé l’ultma guèra l’aministraziän dla “râssa” Bulåggna l’èra cunsiderè al pâs con al miâuri zitè. A m arcôrd che la divîsa di žardinîr l’èra cumpòsta da una

“plus”, ch’l’èra pò un grinbalân ed rigadén lèrg in zintûra. Alâura i n avêven brîsa tòtt chi ftièri par la sicurazza, tòtt culurè e mî pèder, quand l andèva a pudèr al s mitêva un scafânder da mecânic con in zintûra un ligamén pr atachèri la ranzinèla e al falzân. In tèsta as mitêva al sô *Brilliperi*. (*)

I žardinîr i tajèven l’érba col fèr int i prè di Žardén Margaréttia, ón ed banda da cl’èter par däl giurnèt intîri. E in dóvv adès ai é le *Serre* ai éra i vivâi dóvv i piantèven i fiûr che pò dâpp i trapiantèven int äli ajôl di žardén e int äl piâz dla Cmôrnia.

Bertén l éra dvintè un spezialéssta dla pudadûra e, col fât ch’al n avêva brîsa pòra d arapères, l éra sänper pr ária. S’av câpita, dè un’ucè ai plâtan dla Muntagnôla o in Stalingrèd, o ancâura al plâtan ed piâza Minghetti, fôrsi ai é anc i ségg däl sfalzunè di pudadûr. I adrûvèven däl schèl mo dî bän lónghi pr andèr só e pò dâpp con äl córd e con pôca pòra i fèven al sô lavurîr. Col fât che i žardinîr i n tirèven brîsa una gran pèga, la Cmôrnia la i fèva fèr di ètar sarvèzzi. Mî pèder l andèva, ògni tant, al Teâter Comunèl a fèr l’ajutânt di punpír, dâto che anc al sô orgânic l éra piotòst schërs. Anc in cal sarvèzzi l éra sudisfât e, a m arcôrd, ch’l andé drî un bèl pèz a dscârrer ed **Renato Rascel** ch’l éra vgnó a Bulåggna con la cumédia “*Enrico 61*”. In chi ân che lé al cumpré anc al prémm muturén: un *Capriolo ’75* con la sléâna lóngha e acsé al purtèva a spâs la famajja, con mî mèder par drî e mé dnanz a ló a scavalozz dal serbatòi.

Al “Capriolo 75”

A n sô brîsa dir quant žardinîr ai fôss in chi ân là: äl manutenziän int äl scôl e int i žardén d alâura i avèvan bisâg

gn ed paraccia man d ôvra e i piò svêlt i fenn anc un pôc ed carîra parché in veritè al laverîr l éra pais. Un quelcdón al dvinté chèp-scuèdra, mî pèder e di èter i dvinténn autéssta e Bertén con la sô autobått l andé a Fiuranza quand ai fô l'aluvian.

Vueter a n psî brîsa imazinèru cum al fôss urgugliâus dal stémma dla Cmórina ed Bulâggna inpatachè in vatta al spurtèl. A in srêv anc da cuntèr di žardinir. A l farò un'ètra vòlta...

Mauro di Quarzà

(*) Gastone Brilli Peri (1893-1930), canpiân dal mânnd d automobilisum dal 1925, l éra famâus anc par vî dal basco ch'al purtèva sänper in cô e che da ló al tôls al nómm.

Chi dû ragâz d una vòlta...

L é stè cme s'a fôssen amîg da una vétta! Mé ai éra andè in Cmórina pr una riugnân ch'l'avêva pr argumänt al dialât, urganiżè da **Marco Piazza**, anvåud dl indimenticâbil **Piazza Marino, poeta contadino**. Quand l um véns incânter pr arzavvrum, šlargand al brâza, al déss:

- *Fàusto, int la sèla di Anziàn i én drî ch'i dan al Nettuno d'Oro a Gianni Morandi e ló l à détt ch'l é cuntänt ed savair che dal 2007 i l'an dè anc a té!*

Pò al m à dmandè s'a vlêva andè a salutèrel. Détt e fât. Dåpp avair pedghè só pr al scalân d unâur, quand a sän arrivè int la Sèla d Ercole, Gianni l éra drâ a dscârrer con di amîg.

Quand al m à vésst al m à sóbbit arcgnusó, còmm s'l avéss incuntré un vèc' amîg.

- *Mo té quant ân ét?* - al déss sóbbit.

E me:

- *A in ò dû manc che té, però nuèter a sän sänper di ragâz!*

Pò ai ò dscâurs dal Pânt dla Biânnada, ed quall ch'a fân, ed còmm avän tra-

sfurmè un sitarâz ch'l éra dvintè una còmda ruscarôla par tótt. A i ò anc détt ch'al srêv åura ch'al cantéss una canzunatta in dialât e... chi sâ?

Dåpp avair scatè socuanti fotograff, a s sän salutè con l'inpruméssa ed catères al Pânt, magâra st'estèd...

F. C.

Pensîr int la Cripta ed San Zama

Al nòster Bertén d Sèra, al profesâur ed bulgnaiš, l é anc una bravéssima guîda, con la particolarité che âl sâu spiegaziân äli én in dialât bulgnaiš.

Tânp indrî, una sîra, organizè dal'Asociaziân “*Succede solo a Bologna*”, al s à purtè a viśitèr la Cripta ed San Zama, ch'al al fô al prémm vässcuv ed Bulâggna. Mo in duvv srèla mài sta Cripta? L'é sâtta ala cîsa di Sant Naborre e Felice, praticamänt dânter al'Abadî, qualla che fén a brîsa dimónndi ân indrî l'éra al Sbdèl Militèr.

Avî da stèr a savair che durânt la guèra al purtinèr dal Sbdèl l éra mî pèder che, insàmm a mî mèder e a mî fradèl piò grand, i stèven ed cà pröpi lé dânter, int una palazérina méssa a dispusiziân dala direziân dal Sbdèl.

Quand ai sunèva l alèrum, mî mèder la ciapèva Piéro, mî fradèl, e la scapèva int al rifûg', pôc sâtta al canpanell. Una vòlta, int l andèr zâ, la s sinté ciamèr par nómm:

- *Fiorita! Mèttet qué ed banda da mé!*

L éra Frêdo, un sô cuiséñ ch'l éra ricoverè al'Abadî. Cla vòlta mî mèder la s mité a sêder avsén a ló e... la fê benéssum, parché s'la fôss andè int al sít in dóvv l'éra aviè andèr, mé a n srêv brîsa qué a scrîver: una bâmmaba la fê al bâl dal šgåmmer int al rifûg' dal canpanell e int la sô cà, ch'la vénz zâ dal tótt.

I gêven che mî pèder, ch'al n andèva mài int al rifûg', ch'al parêva un mât parché l éra cunvènt che la sô famajja la fôss vanzè là sâtta.

Al fô acsé che i mî genitûr, pêrsa la

sô cà e tótt quall ch'ai éra dânter, i turnénn a Bûdri in cà dai nûn in dóvv, ai nôv ed žoggan dal 1946, a véns al mânnd mé...

Tótt quasst par dîr che la *Cripta* ed San Zâma, âultr a èser un monumänt antichéssum, par mé l'à anc un valâur d afeziân parché la salvé la vétta a mî mèder, a mî fradèl e... anc a mé!

F. C.

Una beléssima rivéssta

Pròpi acsé! “*Nelle valli bolognesi*” l'é una rivéssta ch'a psî catèr a grëtis int i ufézzi dl’ *Emilbanca* opûr a psî fèr l'abunamänt che acsé l'arîva par pòsta. Stanpè só dla chèrta riziclè, i sù argumént i én sänper interesânt, sia ch'i trâten ed natûra o ed stòria lochél o èter, mo sänper riferé ala nostra tèra. Par chi fôss interesè, ecco trai drétti:

distribuzione.vallibolognesi@gmail.com
051 6758409 3348334945

Maledatti zinzèl!

L'enciclopedî la dîs che âl zinzèl äli én di insèt dla famajja di “*Ditteri*”. Mé a sän cunvènt invêzi ch'âl séppen dla famajja di rânpacuajón!

Gî mò vueter s'an i é un quèl piò d'sgudàvvel d una zinzèla ch'la t rânnza lé d atâuren con al sô fastidiâus “*Žžžž!* e pò la t dà un béc par ciucèret sangv cunpâgna un vanpîr con la shhéssa. Al dîs acsé ch'âl sénten al nòster udâur da piò d stanta mêtér!

Csa psaggna fèr par difanndres?

Ai é socuànt sistêma ch'i pôlen dèr una man, da quî piò brigûs e chèr arabé, ai rimèdi par tótti âl bisâc: trâpel ch'âl còpion l'udâur dla nòstra

pèl in manîra che la scociacuajón la pôsa caschèri dânter e andghères; machégg' a *ultrasuoni* ch'i fan un gran mâza-mâza e, con un cásst un pô pió ala man; pastelli da brusèr int i sù furnlén pr asfisièri e un sinifili d artéccol da cunprér in spziarí: spruzadûr, sticc, piglón, luzián, ch'i sérven però al giósst.

I espêrt i diisen acsé che i prudótt ch'i fan scurézz ala nòstra maledatta rânpažanétt i én la sélta miâura, mo an bišâggna brîsa caschèr int l'anêla e crâdder ch'séppa acsé fâzil dscavèrsla d intâuren, parché l'é piotòst atacadézza.

L ónt par tótt i mèl al srêv avair un palpastrèl (o méi ancâura pió d ón), da tgnîr al guinzâi d atâuren a cà, parché un palpastrèl cum và al straguèlza dâl mièra d zinzèl int una nòt, mo a ste óttile *"chirottero"* ai piès la campâgna e l é difézzil cunvénzrel a dvintèr un zitadén, sebân che ultmamänt ai séppa in cumêrzi i *"Bat Box"* (Nid da palpastrî), par psairi invujèr a métter só famajja *"inurbandosi"*.

Mé però a sán saltè fôra da st brótt intrîg pió d zincuant'ân fà sänza spànneder gnanc un bajòc anzi, ala vòstra fâza, catandi anc al mî tåurnacânt!

Cum ai ò fât? Fâzil: ai ò tôlt mujér!

Defâti, da quand a sán insàmm ala mî Anzléina, tótti âl zinzèl âl van sâul drî a lí e mé a n sò gnanc cus'as vójja dîr ciapèr un béc. D estèd, pò, mé a dôrum sänza gnént adòs e lí la s arvójja int i linzû cómm s'la fóss una musulmèna col *"Burqa"*, mo cál maledatti âl câten la manîra ed pzighèr sâul lí! Quasst sé ch'l é un anti-zinzèl ch'al funziâlna da bân e in pió a pòs gôder ed tótt i vantâz d avair una mujér al sbéffi!

Renzo Bovoli

Librari bulgnaisa

Mauro Tolomelli l é ón ed chi "mât" che, prezîs a mé, al s é inamurè dal nòster Canèl e an pêrd ucaziân par pur tèr a spâs drî al Navelli tótt quî ch'ai

câpita d incuntrèr. Par fèrla pió complêta l à anc pensè ed scrîver un lîber ed pió ed tar ant p  gin par cunt r la st ria e la z  nt ch'i an pas e la s  vetta dr  al Navelli.

L é st  acs  ch'ai é vgn  ala l  s "Storie nella storia", un b  l l ber ch'an p  l br  sa manch  int la bibliot ca ed qu  ch'i v  len b  n a Bul  gna! Par chi vl  ss cunpr rel, al p  l mand  un mes  g' al aut  ur e m  ttres d ac  rd par la cunsaggna.

tolomau@gmail.com

Mauro Tolomelli

Storie nella Storia

I art  ssta e al Navelli

Ed sic r ai v  l una b  la fanta i pr adruv r cme taila un \' mmb , par dp  nn ri in vatta al P  nt dla Bi  nnda! Dla fanta i che al m  am  *Eraldo Sassatelli* ai n ´ da v  nnder, ins  mm a una b  la padrunanza dla t  tnica pit  rica. Gr  zie, am  Eraldo, t  t ´ on ed chi gener  s art  ssta ch'  an arsp  st con entusi  sum al m  ap  l par cre  r una p  ccola pinacot  ca, t  tta dedich  al Navelli!

F. C.

Bulgn s da arcurd r

Stan t a f  va fad  ga a indurmint  rum, f  rsi par v  d una gaban  la pi   long  dal s  lit d  pp una *bagna cauda* strepit  u a in c  da am . L é st  acs  che, aspt  nd ch'ai ariv  ss la s  nn, ai o cminizi  , qu  si s  nza v  lair, a arcurd r socu  nt bulgn s che, purtr  p, i ´n part   par l   ltum vi  z.

Par pr  mma a v  i minziun r la m  am  **Paola Rubbi**, avucatassa, giurnal  ssta, aut  r ed b  l l ber s   la st ria ed Bul  gna mo, s  urat  t, una b  la f  za surid  nta, quand la pr  sent  va al TG Region l. Che b   arc  rd con la Pavl  nna, cum a la ciam va m , s  nper pr  nta a f  r tugli  na!

Un   ter b  l sug  t 1 ´era **Oriano Tassinari Cl  **, m  sster ed sc  la che, ins  mm ala Paola ch'l   ra una s   granda am , al scr  ss di l ber inpur  nt. Grand  ssima l   ra la s   devozi  n par la Mad  na mo, int 1 ist  ss t  np, 1 ´era un s  burdl  n di pr  mm. Al s   c  r gener  s al s farm  ai 25 set  mber dal 1995, in solit  din. Ala mem ria d Oriano ai ´ st  acs  dedich  la bibliot  ca ed V  lla Sp  da.

Chi ´ una z  rta et   ed sic r s arc  rda ed **Franco Cristofori** che, int i ân '50, al f   reg  ssta e aut  ur dal "Pavaj  n", la tra  misi  n radiof  nica dla dmanndga. Anca l o giurnal  ssta ed r  za e scrit  ur, al s ´ las   di bel  ssum l ber p  n ed fotograf   dla Bul  gna d una v  lta. Invid  a c  s  , m  av  m d ed v  dder una spl  nndida colezi  n ed burat  n ant  g. Una curio  t : in vatta al s   scrit  i ai   ra al calam r, âl canatt e la carpatta ed p  l ch'i f  nn d **Alfredo Testoni**.

Par   ltum a v  i arcurd r **Gaetano Marchetti**, "l Umar  n dal P  vver", cum al s f  va ciam . Cinul  n, tanbuci t e s  nper al  her, anca l o al scr  ss una m  occia ed l ber in pr  sa e in poes  . I pi   b   i ´n i qu  ter vul  m che l o l im  zin   scr  t da un z  rt *Gardenio Sabatini*. I t  t l: "Ai t  np dal p  ver Scarab  l", "Cal facuaj  ni d Evarissto", "La s  rva ed Z  boli", "Quand la cmand  va la Carmaila". Qu  ter liber ch'i pr  nn dvint  r s  nza d  bbi la senegiat  ra d un b  l fillm.

D  u curio  t : al geom  tra Marchetti, ch'al f   l   ltum "n  n" dla Famajja Bulgnaisa, al pruget  la c  sa dal M  nt d  l Furmi   d  pp la gu  ra.

F. C.

I lavurîr i én cminzipliè!

Aîr, ai quâter d avrêl, **Antonio Colaci**, al nôster pitâur, dâpp avair fât una trâzia, una “melacòpia”, dal dsaggn, l à švidè al quarcén dla prémma bunbulatta e l à tachè a spruzèr i culûr incânter ala lamîra dal nôster capanân.

S'a sän arrivè a st pônt che qué, al mèrit l é sâuratott di nûster amîg, vueter che, con gran generosità, avî arspost ala nôstra ciâmè. La vuśe l'à girè talmänt in fùria che in pûc dé avän méss insàmm la zéffra nezesèria e anc de pió, al pônt ch'avän pinsè ed piturè anc èter dû lè dal capanân!

Bisâggna pròpi dîr che sta fazannda dal *crowdfunding* (la “côlta” o la “culatta”) l'à funziunè ala granda! Ancâura “grâzie” a tôt con l'inpruméssa ed catères tôt insàmm par l'inauguraziân.

F. C.

Al vèc' tratâur

Avî da stèr a savair (s'a n al savî brîša), che la nôstra asociaziân l'à una cunvenziân con al Quartîr Navelli par tajèr l'érba, tgnîr natt al sintirén e švudèr i zistén dal rôssc, dal Pânt dla Biânnda fén al Batfèr (dû chilômeter e mèz...). Par fèr ste sarvezzi adrvän un tratturén atrezè con al tâja-érba e un casunzén par méttri dânter i sâc pén *di diezioni canine* sé, par dîrla cèra: mèrda ed can, insàmm a butelli ed berra vûdi e švanzói ed ròba da magnèr lasè in gîr.

Sâul che al tratturén l à bèle mess insàmm socuânt ân e ògni tant al dezid

ed fèr fêsta parché, as sà, la ròba vècia la dûra al giósst.

Alâura? Alâura. S'a vlän tirèr d lóng a tgnîr natta la *restara*, bisâggna ch'a zarcâmen un èter tratâur, magâra ed secânnâ man, mo ch'al dâga una quèlca garanzî.

Quelcdón dirà:

- *Bän, tôt que al probléma? Fè un èter crowdfunding e al žûg l é fât!*

Eh, nâ! La questiân la n é mégga méssa acsé! Di crowd... sé, dâl colt as'in pôl fèr sâul ónna e raiga! Al le dîs la lažž ch'la guêrna tóttâ la fazannda.

E alâura? Alâura avän cminzipliè a guardères in gîr, a dmandèr di prezzi ai cumerziânt ch'i vânnden i trattûr, zarcând ed capîr se con âl nôstri schèrsi pusibilitè a psän pruvèr a cunprèren ón.

Pr adès a n avän catè gnént ch'al séppa ala purtè dâl nôstri bisâc, mo a n avän brîša pêrs la speranza. Chi sâ...

F. C.

Äl poesî cûrti ed *Giorgio Campi*

I guâi

La mî nònâ la m gêva da cinén intânt che in vatta al'èra
la badèva al galén:

- *Fèn d'adès t at i da preparèr
parché i guâi int una vétta
i n pôlen brîša schivèr...*

*E dal rëst t è pôc da fèr
al srêv come sperèr
ed stèr in vatta al sói sänza insujères
o in vatta a un'aldamèra
sänza inmardères.*

Bacâi da cafâ

Zêrt ch'ai n è stè pió d ón
ch'l à pròpi ciapè bân col pistulén,
té guèrda *Charlie Chaplin*
che a utânt ân
al fâ fèr un fiôl a sô mujêr.

Mo mé a vrêv dmandèr ala sô sgnâura
- *Mo lî èla gudó cla volta lé?*

Parché se ló ai l à méss dânter col
cucèr e in dîs secónnd l êra tôt finé,
a sân bânanca mé, ch'a sân pió vèc',
ed fèr l amâur in cla manîra lé!

La siänza di nûster vîc'

Zivâlla (*Allium cepa*) – cipolla, zivâlla d Rumâgna (*A. cepa, tunicis candidis*), cipolla bianca; zivâlla râssa (*A. cepa, bulbo rubro*), cipolla rossa; zivâlla d invêren (*A. fistulosum*), coltivata col nome cipolla d'inverno.

2 zivulérra d Egétt (*A. cepa prolifera*), cipolla d'Egitto o di Matera o di Sant'Antonio. Nella medicina popolare colla cipolla si fanno empiastri al basso ventre per curare l'infiammazione intestinale. Egualmente cotta si pone sull'ombelico della puerpera per calmare i dolori. Il decotto di cipolla con aggiunta di sedano o altre erbe è usato in campagna come rinfrescativo e diuretico. La tunica carnosa cruda di cipolla si pone sulle bruciature per arrestarne l'infiammazione. Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biânnda

Nómmer 186 dal 2022

Diretâur irresponsâbil e limušnîr:

Fàusto Carpan

Dséggan uriginèl:

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén d Sèra**

Abunamént par pôsta: almânc 20 € al ân.

Indirézz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto@pontedellabionda.org

Tôt i scrétt in dóvv an i é brîša indichè
1 autâur i én ed Fàusto Carpani.

I pruvêrbi in fânnâd a âl pâgin i én trât da:

A. Lelli – L. Lepri – D. Vitali

I PROVERBI DI BOLOGNA

e dintorni

Pendragon, 2010

Al dizionèri ed riferimânt par cäl parôl
ch'âli én difézzili da capîr l é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIŠ - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIŠ

Pendragon, 2009

I sit bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.lafamejabulgneisa.it

www.bulgnais.com

Gli animali del Ponte della Bionda (Testo e foto di FAUSTO CARPANI)

Nel corso dell'ormai quasi ventennale nostra presenza sulle rive del Canale Navile, in certi momenti ci è parso di trovarci a bordo di una sorta di Arca di Noè. Questo a causa di un'insospettabile varietà di animali volanti, strisciante, nuotanti, ai quali ho voluto attribuire nomi decisamente umani, in alcuni casi dialettali.

Iniziamo questo censimento con gli abitanti del vento, primi fra tutti i merlotti (i marlût), che l'*Ofêlia, la mérla*, è andata a fare nel deposito delle sedie. Perennemente affamati, aspettano a bocca aperta l'arrivo della madre con qualche succoso bigatto come antipasto.

Anche la Luisa, la cinciallegra, è impegnata a tempo pieno a rifornire di cibarie la propria prole, protetta all'interno di una casetta che Mauro Franceschelli le ha costruito e che lei dimostra di apprezzare.

È il momento di prendere in considerazione Simone l'airone, che sosta spesso lungo i bordi del canale, nella vana speranza di poter infilzare qualche pesce di passaggio. Quando decolla, convinto com'è di essere un Concorde, compie ampi giri dimostrativi quasi fosse un membro delle Frecce Tricolori...

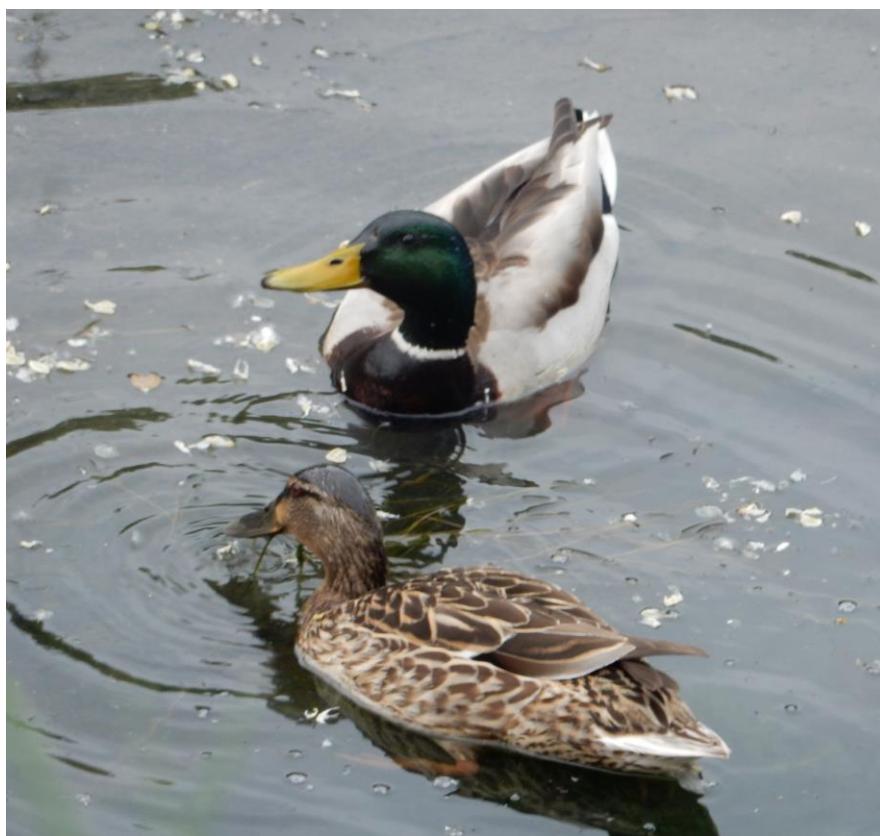
Quando il bravo Tagliavini ha finito di mietere il grano nel suo podere lungo il canale, ecco che arriva a piedi *Marierina la fašanérina*, la spigolatrice che fa incetta di chicchi lasciati lì.

La Peppina è una femmina di germano reale (*magâs*) che ho immortalato mentre porta a spasso la sua prole, che ha avuto insieme al suo compagno.

È noto che i germani sono animali monogami e restano tali anche dopo la morte di uno dei due!

Gedeone il piccione è proprio scemo! Passa gran parte del suo tempo a mangiare... ...sassi! Proprio così, ma in realtà è un suo modo di favorire la digestione, triturando meglio il cibo con l'ausilio della ghiaia presente davanti alla nostra sede. Il bello è che questi animali hanno dei succhi gastrici che sciolgono, appunto, i sassi!

Ora è arrivato il momento di presentarvi una sequenza di ospiti casuali, Uno tira il fiato sopra ad un fittone del canale, l'altro – pur essendo fornito di un paio d'ali – ama camminare petto in fuori e pancia in dentro. Eccoli qui sotto:

Per finire, ecco qui un pettirosso con il quale sono entrato in confidenza...

Tutto questo, lungo il Navile, dalle parti del Ponte della Bionda...
Stè in salût!

Fausto Carpani